

Nå går det an å ha en vettug samtale om dødsreisen ut over den kristne oppfatningen, at den reisen går til himmels og salighet eller til helvete og fortapelse? Det betyr at stadig fler finner at kristendommens samtalepremisser er i snevreste laget.

Det er også klart at det fantes dødsforestillinger fra tiden før kristendommen kom. Kristendommen har altså fortrent et sett av forestillinger og ritualer, som var delt av folk før den nye troen kom.

Det er også klart at det finnes andre forståelser av dødsreisen i andre kulturer og religioner enn det den kristne kirken kan stå for.

Men her i landet har de kristne forestillingene stort sett ført til at samtalen med den folkelige arven og kunnskapen om dødsreisen har forstummet. Arven fra f. eks. Draumkvedet er borte. Sjamanarven er forstummet. Når man dør møter man den dualistiske dommen, og det er stort sett alt man får høre.

I lang tid har mange tenkt seg himmel og helvete som to steder, to riker, der man fortsetter et liv nærmest i fysisk forstand, med kropp og det hele, selv om spede stemmer fra prestenes side nå hevder at dette ikke skal oppfattes så direkte og bokstavelig lenger, men billedlig. For dødsreisen må dreie seg om bevissthetstilstander.

Hva slags samtale kan man ha om dødsreisen?

Den må først og fremst dreie seg om hva som skjer med den som dør. Det dreier seg altså i liten grad om de etterlatte, de som kirkene snakker til. Det er vel og bra, men den dødende har i denne sammenhengen en tendens til å drukne i etterlattes savn.

Det er klart og også dødsforestillinger influerer på de etterlatte. Jeg har vært i begravelser hvor etterlatte var stumme av sorg og uten språk til å komme gjennom sorgen og tapet. I den sammenhengen var ikke de kristne ritualene til særlig hjelp og rettledning, hverken for etterlatte eller for den som var død.

Det skal også sies at jeg har vært i begravelser, der presten med ganske kyndig og myndig hånd ledet ritualet fram til gravens rand, jordpåkastelsen, og det på en meget dyktig måte.

Så begravelsesritualer kan også fungere godt for etterlatte.

Da tror jeg at det fungerer godt for den avdøde også.

Da min mor døde og ble begravet i Kautokeino, gikk presten etter jordpåkastelsen. Så fulgte noe som vel er særegent for begravelser i Kauto. Det var at sorg og savn fikk sitt uttrykk ved den åpne graven. Der kom følelsene ut som gråt og joiking, tungetale og andre personlige uttalelser.

Alt dette artet seg som en ekstasenær stund der på vidda, en reaksjonsform som kom fra folk, ikke prest og den kom ut med kraft og sikkerhet, hentet ut fra et ekspressivt uttrykk og en

tradisjon som er fremmed for kirken, men velkjent i sjamanismen.

Det var sterkt, som et overgangsrituale bør være for å forløse, forløse både de etterlatte fra sorgen og tapet og også å forløse den døde fra de sørgende. Det er neppe godt for den døde at de levende ikke gir vedkommende fri i egne tanker og i fra hjertet, har jeg lært fra Buddhismen.

Man svikter ikke en kjær avdød ved å si farvel i forståelse og glede.

Men man må ha en god forståelse av dødsreisen for å kunne gjøre slik. Her er det nemest blitt slik at man må bare sørge og glede har liten plass sei rutualet. Det er så man kan tenke at få virkelig tror på døden som en forløser og befrier lenger, selv i det kristne Norge.

I gamle dager het det gravøl.

Det var som om den syngende og joikende sørgingen skjedde uten øl, men med ekstase.

Uteksti heter det i Draumkvedet, dette ordet fra visjonsdiktet fra middelalder og kanskje ur-tid, et ord som er en sammensmeltning av extasis og exitus, bortrykking og utferd.

Det finnes vel egentlig ingen annen død, enn det som inntreffer når sjelen, livsgnisten eller hva man kaller det, forlater kroppen.

Ateistene mener vel at gnisten slukner med kroppen og dette livet er alt som er, resten er intet og avsluttet.

Buddhister tror vel ikke på noen evig sjel, for sjelekraften varer et liv og døden betyr at den tømmes ut, og det er den siste tanken som avgjør gjenfødselen.

Også i den samiske sjamantradisjonen er det overleveringer, som forteller om en dødsreise i forskjellige nivåer, fra stasjon til stasjon så og si. På sidene 287 og 288 i boka Sjamanen har jeg referert en slik reise.

Jeg leser slike beretninger som et vitnespyrd om hva som skjer i bevisstheten når den forlater kroppens forskjellige elementer, som jord, vann, ild og luft og tilslutt feltene rundt kroppen, hele den boblen som holder personen og den personlige historien på plass.

Her må det sies at det er bare mulig å snakke om og erfare deler av dødsreisen på en mytisk måte. Hva nå endepunktet kan være kan man også snakke om, men få har som kjent kommet tilbake, og spørsmålet rundt de som har hatt NDO er om de har nådd the point of no return.

Jeg tror det finnes et slikt punkt. Det er frem til det punktet at vi har NDO-fortellinger. I blant kan de fortellingene skildre en reise gjennom en mørk tunnell og inn i lyset.

Jeg var nylig i en diskusjon om døden, en regresjonsterapeut. Hun mente at alle som døde ble møtt av samme velkomstens lys, og samme glede.

Hun reagerte negativt på min distinksjon om heldig og uheldig død, kunne ikke tro at det fantes noe slikt som en uheldig død.

Jeg har ingen tro på at Hitler og Frans av Assissi fikk samme dødsreise, det bryter med min fornuft, og det eneste som kan overskrive handling-reaksjon-sammenhengen er nåden. Om røveren på koset ble med Jesus til himmelriket, så skjedde det gjennom nåden.

Så til Dalai Lama-fenomenet. Det er vel den mest kjente inkarnasjonsrekken. En slik forståelse og praksis splitter alt vi vet fra kristne dødsforestillinger, og det ved at et menneske med perfeksjon i liv og død kan beveges til å returnere til det dennesidige. Og det på grunn av medfølelse med de levende som ennå vandrer i villelse i samsara, denne verdens forvirrende tåke.

Dalai Lama-ideen og reinkarnasjonstanken er akseptert som et faktum blant mange, også her i landet etter hvert. Så folkelig forståelse og erfaringer både utfordrer og undergraver de kirkelige svarene.

Buddhismens lære om sjelens reise gjennom mellomtilstandene kan også utvide omfanget av samtalen om døden. Er det ikke 49 dager det dødsritualet tar, med lesning av tekst daglig, ut fra den tanke at den avdøde trenger guiding på reisen videre? Det betyr også at man regner med at avdøde hører teksten.

NDO-erfaringer bekrefter vel også at såkalt døde fortsatt hører hva som sies.

Men med en ny-kristen forståelse som utgangspunkt, at dødsreisen dreier seg om bevissthetstilstander, kan det skapes en samtale ut over den vanlige kristne dualistiske dødsforståelsen, den som gjør at samtalen forstummer. For det interessante å samtale om er hvordan dødsreisen er en forandring av bevissthet, til the point og no return.

Vi kan både spekulere og samle erfaringer om det som skjer. Stoff er å finne for oss i de tradisjonene som ligger før og under de kristne forestillingene, og naturligvis finnes helt andre forestillinger i andre religioner.

Så kan man også gjøre dødsreiser på sjamanmåten.

Vi mener altså at man kan trene seg på å dø, og bør det, for denne reisen som forestår kan like gjerne være en fødsel til livet, som en avslutning.

Om man vil undersøke selv kan det være en god ide å arrangere et sjamanistisk rituale, for å komme i kontakt med Dødsterskelens vokter og så være nøye med formalitetene videre. En

sjamanoppgave er å være en sjelefører i dette terrenget.

”Når du blir født, jubler alle, mens du selv gråter. Når du dør, gråter alle, mens du kan være på vei inn i den store frigjøringen, leste jeg nettopp.

Dette kan også sette forestillingene om fødselen og døden inn i et eget perspektiv.

ailo gaup